

Research Paper

Prediction of Ion Adsorption Free Energy on CNT/GO Using a Hybrid Molecular Dynamic and Random Forest

Hoda Ghavaminia^{1*}

1. Physics Department, Materials and Energy Research Center, Dez. Co.,
Islamic Azad University, Dezful. Iran

Received: 2023/05/04

Revised: 2023/08/19

Accepted: 2023/08/20

Use your device to scan and read the
article online

DOI:

[10.30495/jnm.2023.31857.1995](https://doi.org/10.30495/jnm.2023.31857.1995)

Keywords:

Ion adsorption, Graphene oxide, Molecular dynamics, Machine learning, Free energy, Heavy metals.

Abstract

Introduction: Removing heavy metal ions from water is a major environmental challenge. This study aimed to predict the adsorption free energy of these ions onto a carbon nanotube/graphene oxide (CNT/GO) nanocomposite.

Methods: A hybrid methodology integrating molecular dynamics (MD) simulations with machine learning (ML) models was developed and applied. The free energy of adsorption (ΔG_{ads}) was calculated using umbrella sampling and weighted histogram analysis. Various ML models, including Random Forest, Kernel Ridge Regression, and Multilayer Perceptron, were developed and evaluated.

Findings: The findings revealed a clear difference in the ions' thermodynamic affinity. Lead ions had the highest adsorption tendency, while cadmium had the lowest. Microscopic analysis confirmed strong chemical bonding for lead and copper with surface functional groups, whereas cadmium only showed weak physical interaction. The Random Forest model demonstrated the best predictive performance. Analysis of feature importance identified ionic charge as the most critical parameter.

Conclusion: This research provides an effective hybrid framework for predicting adsorption behavior. The developed model successfully captured complex structure-property relationships, enabling the targeted design of selective adsorbents. This approach can significantly reduce the time and cost of developing new water purification materials.

Citation: Hoda Ghavaminia, Prediction of Ion Adsorption Free Energy on CNT/GO Using a Hybrid MD and Random Forest Model, *Quarterly Journal of New Materials*. [Year]; [Volume] ([Issue]): [Page Range].

Corresponding author: Hoda Ghavaminia

Address: Materials and Energy Research Center, Dez. Co., Islamic Azad University, Dezful, Iran

Tell: +989124530620

Email: h.ghavaminia@iau.ac.ir

efficiently, three machine learning models—Random Forest (RF), Kernel Ridge Regression (KRR), and Multilayer Perceptron (MLP)—were developed. The Random Forest model demonstrated superior performance, achieving an R^2 of 0.92 and an RMSE of 0.45 kcal/mol, underscoring its capability to capture the complex, non-linear relationships between ion characteristics and adsorption energy. Feature importance analysis, utilizing both Gini importance and SHAP values, identified ionic charge as the most critical predictor, followed by ionic radius and Lennard-Jones parameters (ϵ and σ). This highlights that adsorption is primarily governed by the strength of electrostatic interactions and the ion's ability to approach the surface closely, which is consistent with the physical chemistry of ion adsorption

Conclusion

This study establishes an effective MD-ML framework for predicting and analyzing heavy metal adsorption on CNT/GO nanocomposites. The results demonstrate clear correlation between ion characteristics and adsorption energy, with Pb^{2+} showing strongest affinity due to its high charge density and coordination capability. The Random Forest model proved particularly effective in capturing complex structure-property relationships, providing valuable insights for rational design of selective adsorbents. This approach offers a powerful tool for accelerating development of advanced water purification materials while reducing reliance on experimental trial-and-error methods.

Ethical Considerations compliance with ethical guidelines

All data were generated through simulations and analysis of publicly available or computationally derived information. Therefore, no ethical approval was required.

Funding

No funding.

Authors' contributions

The author confirms sole responsibility

Conflicts of interest

The authors declared no conflict of interest.

Extended Abstract

Introduction

The removal of toxic heavy metal ions from aqueous environments is a critical challenge in environmental science. Carbon-based nanocomposites, particularly carbon nanotube/graphene oxide (CNT/GO) structures, have emerged as promising adsorbents due to their exceptional surface properties and functionalization capabilities. However, understanding the atomic-scale mechanisms and thermodynamics of ion adsorption remains computationally challenging. This study develops a hybrid molecular dynamics-machine learning framework to quantitatively predict adsorption behavior and identify key factors governing ion selectivity on CNT/GO surfaces.

Findings and Discussion

In this study, a hybrid molecular dynamics (MD) and machine learning (ML) approach was employed to quantitatively investigate the adsorption behavior of Pb^{2+} , Cu^{2+} , and Cd^{2+} ions on a carbon nanotube/graphene oxide (CNT/GO) nanocomposite. The adsorption free energy (ΔG_{ads}) was precisely calculated using the umbrella sampling technique combined with the Weighted Histogram Analysis Method (WHAM). The results revealed a distinct thermodynamic affinity trend: Pb^{2+} (-12.5 kcal/mol) > Cu^{2+} (-9.8 kcal/mol) > Cd^{2+} (-8.3 kcal/mol), indicating spontaneous adsorption for all ions with a strong preference for lead. This trend aligns remarkably well with both experimental adsorption capacity data and previous theoretical DFT calculations, validating our simulation protocol. Radial distribution function (RDF) analysis and spatial density profiles provided profound insights into the molecular-scale adsorption mechanisms. To gain deeper mechanistic insights beyond this validation, radial distribution function (RDF) analysis and spatial density profiles were employed. These analyses provided profound insights into the molecular-scale adsorption mechanisms. RDF peaks between 2.0–2.5 Å for Pb^{2+} and Cu^{2+} ions and oxygen atoms of surface functional groups (-OH, -COOH) confirmed the formation of strong, directional coordination bonds, characteristic of chemisorption. In contrast, the RDF for Cd^{2+} showed a broad, weak peak at a larger distance (~3.5 Å), signifying predominantly physical, electrostatic interactions (physisorption) with a more diffuse hydration shell. To predict ΔG_{ads}

مقاله پژوهشی

پیش‌بینی انرژی آزاد جذب یون‌ها بر روی CNT/GO با استفاده از ترکیب

دینامیک مولکولی و مدل جنگل تصادفی

هدی قوامی نیا^{۱*}،^۲

استادیار، گروه فیزیک، مرکز تحقیقات مواد و انرژی، واحد دزفول، دانشگاه آزاد اسلامی، دزفول، ایران

چکیده

مقدمه: جذب یون‌های فلزات سنگین از محیط‌های آبی یک چالش زیست‌محیطی مهم محسوب می‌شود. این مطالعه با هدف پیش‌بینی انرژی آزاد جذب این یون‌ها بر روی نانوکامپوزیت نانولوله کربنی/اکسید گرافن (CNT/GO) انجام شد.

روش: در این تحقیق از یک رویکرد ترکیبی شامل شبیه‌سازی‌های دینامیک مولکولی و مدل‌های یادگیری ماشین استفاده گردید. انرژی آزاد جذب با استفاده از روش نمونه‌برداری چتری و تحلیل هیستوگرام وزندار محاسبه شد. مدل‌های مختلف یادگیری ماشین شامل جنگل تصادفی، رگرسیون ريج هسته‌ای و پرسپترون چندلایه توسعه و ارزیابی شدند.

یافته‌ها: یافته‌ها تمایز واضحی در تمایل ترمودینامیکی یون‌ها نشان داد. یون سرب بیشترین و یون کادمیوم کمترین تمایل به جذب داشت. بررسی‌های میکروسکوپی تشکیل پیوندهای شیمیایی قوی برای سرب و مس را تأیید کرد، در حالی که کادمیوم تنها برهمکنش فیزیکی ضعیفی نشان داد. مدل جنگل تصادفی بهترین عملکرد پیش‌بینی را ارائه داد و تحلیل عوامل مؤثر، بار یونی را به عنوان مهم‌ترین پارامتر شناسایی کرد.

نتیجه‌گیری: این پژوهش یک چارچوب ترکیبی مؤثر برای پیش‌بینی رفتار جذب ارائه می‌دهد. مدل توسعه‌یافته توانایی بالایی در شناسایی روابط پیچیده بین ساختار و خواص نشان داد و زمینه را برای طراحی هدفمند جاذب‌های انتخابی فراهم کرد. این رویکرد می‌تواند زمان و هزینه‌های توسعه مواد جدید برای تصفیه آب را به‌طور چشمگیری کاهش دهد.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۲/۱۴

تاریخ داوری: ۱۴۰۲/۰۵/۲۸

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۵/۲۹

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید

DOI:

[10.30495/jnm.2023.31857.1995](https://doi.org/10.30495/jnm.2023.31857.1995)

واژه‌های کلیدی: جذب یونی، اکسید گرافن، دینامیک مولکولی، یادگیری ماشین، انرژی آزاد، فلزات سنگین.

نویسنده مسئول: هدی قوامی نیا

نشانی: مرکز تحقیقات مواد و انرژی، واحد دزفول، دانشگاه آزاد اسلامی، دزفول، ایران.

تلفن: ۰۹۱۲۴۵۳۰۶۲۰

پست الکترونیکی: h.ghavaminia@iau.ac.ir

ویژگی‌های کلیدی مؤثر بر جذب را شناسایی نمایند [۶]. این رویکرد ترکیبی دینامیک مولکولی-یادگیری ماشین نه تنها دقت پیش‌بینی را افزایش می‌دهد، بلکه چرخه طراحی مواد جاذب جدید را به‌طور چشمگیری تسریع می‌کند. در این مطالعه، از ترکیب شبیه‌سازی دینامیک مولکولی و یادگیری ماشین برای بررسی جذب یون‌های Pb^{2+} ، Cu^{2+} و Cd^{2+} بر روی سطوح کامپوزیت نانولوله کربنی/اکسید گرافن^۵ (CNT/GO) استفاده شده است. ابتدا با استفاده از روش نمونه‌گیری چتری، انرژی آزاد جذب هر یون محاسبه شد. سپس، مدل‌های یادگیری ماشین همچون مدل جنگل تصادفی، رگرسیون هسته ریچ^۷ و پرسپترون چند لایه^۸ برای پیش‌بینی ΔG_{ads} بر اساس ویژگی‌های فیزیکی و شیمیایی آموزش داده شدند. در نهایت، اهمیت ویژگی‌ها با استفاده از روش شاپ^۹ و ضریب جنی^{۱۰} تحلیل شد تا عوامل کنترل‌کننده اصلی جذب شناسایی شوند. بدین ترتیب، چارچوبی جامع برای درک و پیش‌بینی رفتار جذب یون‌های فلزی بر پایه ویژگی‌های اتمی و سطحی فراهم آمد.

ساختار این مقاله به شرح زیر است: در بخش ۲، روش‌شناسی شامل جزئیات شبیه‌سازی دینامیک مولکولی، محاسبه انرژی آزاد و مدل‌سازی یادگیری ماشین ارائه شده است. بخش ۳ به نتایج و بحث اختصاص دارد که شامل تحلیل ترمودینامیکی، اعتبارسنجی مدل و مکانیسم جذب است. در بخش ۴، نتیجه‌گیری و چشم‌انداز آینده ارائه شده و کاربردهای عملی یافته‌ها برای طراحی جاذب‌های هوشمند برجسته شده است.

روش‌ها

۱- آماده‌سازی سیستم‌های شبیه‌سازی

سیستم‌های شبیه‌سازی شامل لایه‌های تک‌مولکولی گرافن و اکسید گرافن بودند که در محیط آبی حاوی یون‌های فلزات سنگین دوظرفیتی Pb^{2+} ، Cu^{2+} و Cd^{2+} قرار داشتند. برای مدل‌سازی ساختار گرافن، ابعاد جانبی 6×6 نانومتر مربع در نظر گرفته شد تا اثرات مرزی به حداقل برسد [۷]. اکسید گرافن با توزیع تصادفی گروه‌های عاملی شامل هیدروکسیل، اپوکسی و کربوکسیل روی صفحه گرافن ایجاد شد. نسبت اکسیژن به کربن O/C در دو سطح 0.2 و 0.35 تنظیم گردید تا اثر گرادیان قطبیت سطح بر جذب یون‌ها بررسی شود [۸]. سیستم‌ها با یون‌های فلزی با غلظت اولیه 0.5 مولار اشباع شدند و برای حفظ خنثایی بار الکتریکی، یون‌های متقابل Cl^- به‌صورت تصادفی در حلال توزیع شدند. شرایط مرزی دوره‌ای در جهت‌های X و Y اعمال شد، در حالی که در جهت Z، یک لایه خلأ به ضخامت حداقل 6 نانومتر در

آلودگی آب توسط یون‌های فلزات سنگین یکی از جدی‌ترین چالش‌های زیست‌محیطی در قرن حاضر است. فلزاتی مانند سرب (Pb^{2+})، کادمیوم (Cd^{2+}) و مس (Cu^{2+}) عمدتاً از فعالیت‌های صنعتی، معدن‌کاری، پساب‌های الکتروپلاستی و باتری‌ها وارد محیط زیست می‌شوند و به دلیل سمیت بالا، عدم تجزیه‌پذیری و تجمع‌پذیری در زنجیره غذایی، تهدیدی جدی برای سلامت انسان و اکوسیستم‌ها محسوب می‌شوند [۱]. بنابراین، توسعه روش‌های کارآمد و انتخابی برای حذف این یون‌ها از پساب‌های صنعتی و منابع آبی از اهمیت بالایی برخوردار است. در سال‌های اخیر، نانومواد کربنی به‌ویژه اکسید گرافن^۱ (GO) و کامپوزیت‌های مبتنی بر گرافن به‌عنوان جاذب‌های نوین و پرکاربرد در حذف یون‌های فلزات سنگین مورد توجه گسترده قرار گرفته‌اند [۲]. این مواد به دلیل سطح ویژه بالا، حضور گروه‌های عاملی قطبی مانند ($-\text{OH}$ ، $-\text{O}-$ ، $-\text{COOH}$)، و قابلیت اصلاح سطحی، تعاملات قوی با یون‌های فلزی از طریق مکانیسم‌های جذب سطحی، کمپلکس‌شدن و تبادل یونی ایجاد می‌کنند [۳]. با این حال، درک عمیق و کمی از مکانیسم‌های ترمودینامیکی و دینامیکی جذب، به‌ویژه در مقیاس اتمی، همچنان چالش‌برانگیز است. روش‌های تجربی مانند جذب سنتی و طیف‌سنجی، اگرچه اطلاعات ارزشمندی ارائه می‌دهند، اما در شناسایی جزئیات مولکولی مانند هندسه تعامل، انرژی آزاد جذب و نقش گروه‌های عاملی محدودیت دارند. در این زمینه، شبیه‌سازی دینامیک مولکولی^۲ (MD) به‌عنوان ابزاری قدرتمند برای مدل‌سازی رفتار سیستم‌های پیچیده در مقیاس زمانی و فضایی اتمی، امکان بررسی دقیق مکانیسم جذب را فراهم کرده است [۴]. به‌ویژه، استفاده از روش نمونه‌برداری چتری^۳ برای محاسبه انرژی آزاد جذب (ΔG_{ads}) امکان مقایسه کمی تمایل یون‌ها به جذب بر روی سطوح مختلف را فراهم می‌کند [۵]. با ظهور و توسعه‌ی فناوری‌های یادگیری ماشین^۴، پیوندی مؤثر بین شبیه‌سازی‌های پردازشی دقیق و مدل‌های پیش‌بین سریع و قابل اعتماد برقرار شده است. این مدل‌ها با کشف الگوهای نهفته در داده‌های حاصل از شبیه‌سازی‌ها، قادرند رفتار ترمودینامیکی سامانه‌ها را با صحت قابل توجهی پیش‌بینی نموده و هم‌زمان، پارامترهای کلیدی تأثیرگذار بر مکانیسم جذب را به شکلی کمی و تفسیرپذیر آشکار سازند.

امکان آ شبیه‌سازی‌های محاسباتی با مدل‌های پیش‌بینی سریع و دقیق فراهم شده است. مدل‌های یادگیری ماشین می‌توانند با یادگیری از داده‌های شبیه‌سازی، رفتار ترمودینامیکی سیستم‌ها را پیش‌بینی کنند و

⁷KRR- Kernel Ridge Regression

⁸ MLP-Multi Layer Perceptron

⁹ SHAP-SHapley Additive exPlanations

¹ Gini Importance

¹ Graphene Oxide

² Molecular Dynamics

³ Umbrella Sampling

⁴ Machine Learning

⁵carbon nanotube/graphene oxide (CNT/GO)

⁶ Random Forest

جدول ۱-الف: پارامترهای میدان نیروی جونگ-چیام برای یون‌های فلزی

یون	بار (e)	σ (Å)	ϵ (kcal/mol)
Pb ²⁺	+۲/۰	۳/۶۸	۰/۰۲۷
Cu ²⁺	+۱/۸۰	۲/۴۶	۰/۰۵۰
Cd ²⁺	+۱/۵۰	۲/۵۴	۰/۰۴۰

جدول ۱-ب: پارامترهای میدان نیرو و بارهای جزئی برای اتم‌های سطح CNT/GO

گروه عاملی	نوع اتم	بار (e)	σ (Å)	ϵ (kcal/mol)
گرافن	C	۰/۰	۳/۵۵	۰/۰۷۰
هیدروکسیل (-OH)	O	-۰/۷۰	۳/۱۲	۰/۱۷۰
هیدروکسیل (-OH)	H	+۰/۴۳	۰/۰۰	۰/۰۰
کربوکسیل -COOH	C (کربونیل)	+۰/۵۸	۳/۷۵	۰/۱۰۵
کربوکسیل -COOH	O (کربونیل)	-۰/۵۰	۲/۹۶	۰/۲۱۰
کربوکسیل -COOH	O (هیدروکسیل)	-۰/۶۵	۳/۰۰	۰/۱۷۰
کربوکسیل -COOH	H (هیدروکسیل)	+۰/۴۵	۰/۰۰	۰/۰۰
اپوکسی -O-	O	-۰/۴۰	۳/۰۰	۰/۱۷۰
اپوکسی -O-	C	+۰/۲۰	۳/۵۵	۰/۰۷۰

۳. تعادل‌سازی سیستم

برای رسیدن به حالت تعادل ترمودینامیکی، با استفاده از ترکیب روش‌های نزول گرادیان و گرادیان مختلط مینیمم‌سازی انرژی انجام شد تا سیستم به کمینه موضعی انرژی پتانسیل برسد [۱۷]. سیستم از دمای صفر کلین به دمای هدف ۲۹۸ کلین در مدت ۲۰۰ پیکوثانیه در مجموعه تعداد ذرات، حجم و دمای ثابت گرم شد. کنترل دما با استفاده از ترموستات برندنس^۱ انجام شد [۱۸]. پس از گرمایش، شبیه‌سازی ۲ نانو ثانیه در مجموعه NVT ادامه یافت تا پارامترهای ترمودینامیکی (انرژی کل، دما و فشار) همگرا شوند. همگرایی سیستم با نظارت بر انرژی پتانسیل کل، انحراف معیار مربعات ریشه موقعیت اتم‌ها نسبت به حالت مرجع سطح گرافن و چگالی سیستم تأیید شد.

۴. محاسبه انرژی آزاد جذب ΔG_{ads}

برای محاسبه انرژی آزاد جذب یون‌ها بر روی سطح، از روش نمونه‌برداری چتری استفاده شد [۱۹]. مختصه واکنش به‌عنوان فاصله عمودی میان مرکز جرم یون و سطح گرافن -اکسید گرافن تعریف شد:

$$\xi = Z_{ion} - Z_{surface} \quad (2)$$

نظر گرفته شد تا از تعاملات میان تصویری^۱ در جهت عمود بر صفحه جلوگیری شود [۹]. این ضخامت خلأ به‌اندازه‌ای کافی بود که از تأثیرات غیرفیزیکی ناشی از تصاویر دور در شبیه‌سازی‌های دو بعدی جلوگیری کند.

۲. میدان‌های نیرو و پارامترهای شبیه‌سازی

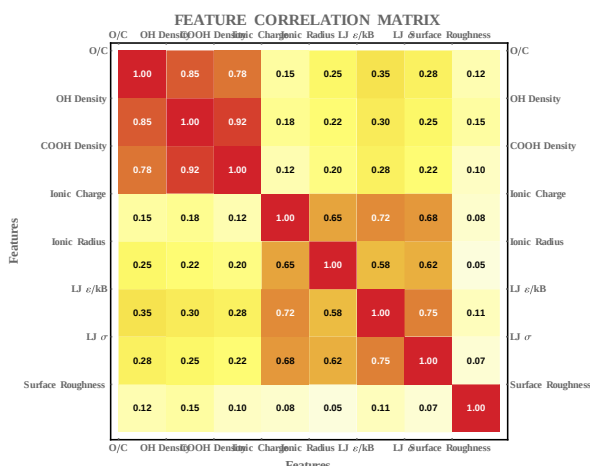
تمامی شبیه‌سازی‌های دینامیک مولکولی با استفاده از کد محاسباتی لمپس^۲ انجام شد [۱۰]. مدل TIP3P برای شبیه‌سازی مولکول‌های آب به کار گرفته شد، که دقت مناسبی در توصیف خواص دینامیکی و ساختاری آب در دمای اتاق دارد [۱۱]. برای یون‌های فلزی Pb^{2+} ، Cu^{2+} و Cd^{2+} ، پارامترهای میدان نیروی جونگ-چیام^۳ استفاده شد که به‌طور گسترده در مطالعات حلال‌سازی و جذب یونی اعتبارسنجی شده است [۱۲]. ساختار گرافن و اکسید گرافن با استفاده از میدان نیروی OPLS-AA مدل‌سازی شد [۱۳]. پارامترهای نهایی این یون‌ها در جدول ۱-الف ارائه شده است. بارهای جزئی گروه‌های عاملی اکسید گرافن از داده‌های محاسبه‌شده توسط روش‌های تئوری تابعی چگالی با تابع پایه B3LYP/6-31G و روش CHelpG استخراج گردید [۱۴]. بارهای محاسبه‌شده با مقادیر گزارش‌شده در مطالعات مشابه مطابقت خوبی نشان داد [۱۴]. این رویکرد، بازتولید واقع‌گرایانه‌ای از برهمکنش‌های الکترواستاتیکی مؤثر در جذب یون‌ها را ممکن ساخته است. پارامترهای کامل سطح در جدول ۱-ب آمده است. تعاملات غیر کووالانسی با استفاده از پتانسیل لِنارد-جونز^۴ تعریف شد:

$$U_{ij}(r_{ij}) = 4\epsilon_{ij} \left[\left(\frac{\sigma_{ij}}{r_{ij}} \right)^{12} - \left(\frac{\sigma_{ij}}{r_{ij}} \right)^6 \right] + \frac{q_i q_j}{4\pi\epsilon_0 r_{ij}} \quad (1)$$

که در آن ϵ_{ij} عمق چاه انرژی تعامل بین ذرات (i و j)، σ_{ij} فاصله‌ای که در آن انرژی تعامل صفر می‌شود، $q_i q_j$ بارهای جزئی اتم‌ها، r_{ij} فاصله بین دو اتم، ϵ_0 ثابت دی‌الکتریک خلأ می‌باشد. برای محاسبه تعاملات الکترواستاتیکی دوربرد، از روش PPPM^۵ با دقت عددی ۰/۰۰۰۱ کیلوکالری بر مول استفاده شد. همچنین، با توجه به هندسه لایه‌ای سیستم، اصلاحات لایه‌ای با دستور `kpspace_modify`slab 3.0`` اعمال گردید تا اثرات نامحدود در جهت عمودی به‌درستی مدنظر قرار گیرد [۱۵]. زمان گام شبیه‌سازی ۱ فمتوثانیه در نظر گرفته شد و از الگوریتم شیک برای قیود طول پیوند در مولکول‌های آب استفاده شد تا پایداری عددی شبیه‌سازی افزایش یابد [۱۶].

¹ Lennard-Jones
¹ Particle-Particle Particle-Mesh
¹ SHAKE
¹ Berendsen

¹ image-image interactions
¹ LAMMPS (Large-scale Atomic/Molecular Massively Parallel Simulator)
¹ Joung-Cheatham

شکل ۱- ماتریس همبستگی ویژگی‌های مورد استفاده در مدل‌های یادگیری ماشین. مقادیر نشان‌دهنده ضرایب همبستگی پیرسون هستند. همبستگی بالا $|r|$ بزرگتر از 0.7 بین گروه‌های عاملی سطحی مشاهده می‌شود.

۶. استخراج ویژگی‌های یادگیری ماشین

مجموعه‌ای از ویژگی‌های فیزیکی، شیمیایی و ساختاری شامل ویژگی‌های سطحی همچون نسبت O/C، چگالی گروه‌های عاملی (-OH، -COOH) بر حسب nm^{-2} زبری سطح (انحراف معیار موقعیت اتم‌های کربن)، بار مؤثر سطح و ویژگی‌های یونی همچون شعاع یونی، بار مؤثر، قطبش‌پذیری، پارامترهای لنارد-جونز (ϵ ، σ) و ویژگی‌های تعاملی همچون تابع توزیع شعاعی بین یون و اتم‌های اکسیژن سطح یا اکسیژن آب، عدد کئوردیناسیون CN^{O} در پوسته اول هیدراتاسیون، پروفایل چگالی یون‌ها در جهت Z با استفاده از اسکریپت‌های سفارشی پایتون و وی‌ام دی^{۲۳} استخراج شدند [۲۴] تا به‌عنوان ورودی مدل‌های یادگیری ماشین استفاده شوند. داده‌های استخراج‌شده شامل ویژگی‌های ساختاری و مقادیر $\Delta G(\xi)$ به‌عنوان برچسب، به سه مجموعه آموزش (۷۰٪)، اعتبارسنجی (۱۵٪)، آزمون (۱۵٪) تقسیم شدند. مدل‌های مختلف یادگیری ماشین شامل مدل جنگل تصادفی، رگرسیون هسته ریب و پرسپشن چندلایه^{۲۴} با استفاده از مجموعه‌داده‌های استخراج‌شده از شبیه‌سازی‌ها و به‌کارگیری کتابخانه‌های scikit-learn و TensorFlow آموزش داده شدند [۲۵، ۲۶]. ابرپارامترهای مدل‌های یادگیری ماشین با به‌کارگیری روش جست‌وجوی شبکه‌ای و اعتبارسنجی متقابل ۵-تایی^{۲۵} بهینه شدند. در ادامه، کارایی مدل‌های بهینه‌شده بر روی یک مجموعه‌داده آزمون مستقل ارزیابی شد. عملکرد این مدل‌ها از طریق مقایسه کمی مقادیر پیش‌بینی‌شده انرژی آزاد جذب با مقادیر مرجع محاسبه‌شده توسط

یک سری پنجره‌های همپوشان با گام ۱-۲ آنگستروم در بازه $(\xi = 30 \text{ تا } 2 \text{ آنگستروم})$ ایجاد شد. در هر پنجره، یک پتانسیل هارمونیک برای محدود کردن حرکت یون حول موقعیت مرجع ξ_0 اعمال شد:

$$U_{\text{bias}}(\xi) = \frac{1}{2}k(\xi - \xi_0)^2 \quad (3)$$

که در آن $k = 1000 \text{ kcal/mol} \cdot \text{\AA}^2$ ثابت فنر مناسب برای تضمین نمونه‌برداری کافی بود [۲۰]. برای هر پنجره، ابتدا 0.5 نانوثانیه شبیه‌سازی تعادل‌سازی و سپس ۲-۵ نانوثانیه شبیه‌سازی تولید انجام شد. توزیع احتمال $P(\xi)$ از طریق روش تحلیل هیستوگرام وزنی^{۱۸} بازسازی شد [۲۱، ۲۲]. انرژی آزاد به‌صورت زیر محاسبه شد:

$$\Delta G(\xi) = -k_B T \ln P(\xi) + C \quad (4)$$

که در آن: k_B ثابت بولتزمن، $T = 298$ دمای شبیه‌سازی، C ثابت انتگرال‌گیری که از ناحیه مرجع حجمی^۹ تعیین شد. عدم قطعیت‌های آماری در مقادیر $\Delta G(\xi)$ با استفاده از روش نمونه‌برداری بوت استرپ^{۲۰} ۱۰۰۰ تکرار برآورد شد [۲۳].

۵-مدیریت ویژگی‌ها و تحلیل حساسیت مدل یادگیری ماشین

برای اطمینان از قابلیت اطمینان پیش‌بینی‌های مدل و جلوگیری از برازش بیش از حد، یک فرآیند سیستماتیک ارزیابی ویژگی‌ها اجرا شد. ابتدا با استفاده از محاسبه ماتریس همبستگی پیرسون (شکل ۱)، ویژگی‌های با همبستگی بسیار بالا (ضرایب > 0.9) شناسایی شدند. در موارد مشاهده هم‌خطی چندگانه (مانند همبستگی بالا بین چگالی گروه‌های عاملی مختلف)، تنها یک نماینده از هر گروه ویژگی‌های همبسته در مدل نهایی حفظ گردید. برای افزایش تعمیم‌پذیری مدل از سه راهکار اصلی بهره‌گیری از ساختار ذاتی مقاوم جنگل تصادفی در برابر داده‌های همبسته، اعمال رگولایزاسیون L_2 در شبکه عصبی مصنوعی، اجرای اعتبارسنجی متقابل ۵-تایی در فرآیند آموزش و بهینه‌سازی استفاده شد. همچنین کارایی روش کاهش ابعاد PCA مورد آزمایش قرار گرفت که علی‌رغم کاهش مؤثر ابعاد، بهبود محسوسی در دقت مدل جنگل تصادفی ایجاد نکرد. در مقابل این موضوع نشان می‌دهد رویکرد انتخاب ویژگی مبتنی بر همبستگی، علاوه بر حفظ قدرت پیش‌بینی، قابلیت تفسیرپذیری فیزیکی بهتری نیز فراهم می‌کند

2 Phyton
2 VMD
2 Multi Layer Perceptron
2 5-Fold CV

1 (WHAM) Weighted Histogram Analysis Method,
1 far-field region
2 Bootstrap
2 Coordination Number

برای شناسایی عوامل کلیدی کنترل کننده جذب یون های فلزات سنگین بر روی سطح کامپوزیت CNT/GO، تحلیل اهمیت ویژگی ها با استفاده از معیار اهمیت جینی در چارچوب مدل رگرسیون جنگل تصادفی انجام شد. این معیار، میزان کاهش ناخالصی را در درختان تصمیم به صورت وزنی محاسبه کرده و نشان می دهد که هر ویژگی چه سهمی در بهبود دقت پیش بینی مدل دارد. فرمول ریاضی اهمیت ویژگی f_j به صورت زیر است:

$$FI(f_j) = \frac{1}{T} \sum_{t=1}^T \sum_{n \in N_t(f_j)} \frac{w_n \Delta i_n}{w_{root}} \quad (7)$$

که در آن $FI(f_j)$ اهمیت ویژگی j ، T تعداد کل درخت ها در جنگل تصادفی، $N_t(f_j)$ مجموعه گره های درخت t که از ویژگی f_j برای شاخه بندی استفاده کرده اند. w_n وزن گره، n تعداد نمونه های درون گره، Δi_n کاهش ناخالصی (مثلاً واریانس) در اثر تقسیم گره n ، w_{root} وزن گره ریشه است. اهمیت ویژگی ها با استفاده از روش شاپ تحلیل شد که بر اساس نظریه بازی ها عمل می کند و میزان تأثیر هر ویژگی را به صورت عادلانه و قابل تفسیر ارائه می دهد [۲۷]. برای اعتبارسنجی روش به کار رفته همگرایی پروفایل های PMF با مقایسه نتایج حاصل از ۲، ۵ و ۱۰ نانوثانیه شبیه سازی تولید، همگرایی تابع انرژی آزاد تأیید شد. اعتبارسنجی روند جذب با مقایسه جذب یون ها روی سطوح با O/C متفاوت و با داده های تجربی، سازگاری روند ترمودینامیکی تأیید شد. پروفایل های چگالی یون ها و توابع توزیع شعاعی با استفاده از نرم افزار وی ام دی و اسکریپت های پایتون تجسم و تحلیل شدند [۲۴].

۳ نتایج

در این پژوهش، از یک رویکرد شامل شبیه سازی های دینامیک مولکولی و مدل سازی یادگیری ماشین برای بررسی مکانیسم جذب و پیش بینی انرژی آزاد جذب یون های فلزات سنگین بر روی نانوکامپوزیت CNT/GO استفاده شد. مراحل این مطالعه به ترتیب زیر اجرا گردید.

۱. ارزیابی صحت و قابلیت اطمینان شبیه سازی

به منظور اطمینان از صحت مدلسازی دینامیک مولکولی، راستی آزمایی سیستماتیک در سه سطح انجام شد. در سطح اول، مقادیر انرژی آزاد جذب محاسبه شده (ΔG_{ads}) با داده های تجربی کمی مقایسه گردید. روند ترجیح ترمودینامیکی یون ها ($Pb^{2+} > Cu^{2+} > Cd^{2+}$) که از شبیه سازی به دست آمد، کاملاً با داده های تجربی گزارش شده مطابقت داشت [۳-۵]. برای نمونه، مقدار ΔG_{ads} برای یون سرب (۱۲/۵- کیلوکالری بر مول) با ظرفیت جذب تجربی بالای آن (۲۰۵ میلی گرم بر گرم) همخوانی قابل توجهی نشان داد.

دینامیک مولکولی و با استفاده از معیارهای آماری ضریب تعیین و خطای جذر میانگین مربعات سنجیده شد. در نهایت، پارامترهای بهینه شده برای هر مدل به شرح زیر تعیین شد:

مدل جنگل تصادفی با تعداد ۲۰۰ درخت، عمق ماکزیمم ۱۰ و حداقل تعداد ۲ نمونه ها در هر گره برگ، بالاترین دقت پیش بینی را ارائه داد. برای مدل رگرسیون ریح هسته ای، از تابع پایه شعاعی RBf^6 به عنوان هسته استفاده شد و پارامترهای تنظیم α و ضریب هسته γ به ترتیب بر روی مقادیر ۰/۱ و ۰/۰۱ تنظیم گردید. پیکربندی بهینه ی شبکه ی عصبی پرسپترون چندلایه شامل دو لایه ی پنهان با ۱۰۰ و ۵۰ نورون، تابع فعال ساز ReLU، نرخ یادگیری ۰/۰۰۱ و ضریب تنظیم L_2 معادل ۰/۰۰۰۱ بود. تمام ویژگی های ورودی قبل از آموزش مدل ها تحت نرمال سازی مینیمم-ماکزیمم قرار گرفتند. این رویکرد ضمن افزایش پایداری محاسباتی، امکان مقایسه عادلانه میان ویژگی های با مقیاس های متفاوت را فراهم کرد.

۷ معیارهای ارزیابی عملکرد مدل

برای سنجش دقت مدل های یادگیری ماشین، از دو معیار شایع آماری استفاده شد:

معیار ضریب تعیین (R^2) که نشان دهنده توانایی مدل در تبیین واریانس داده های واقعی است و به صورت زیر تعریف می شود:

$$R^2 = 1 - \frac{\sum_{i=1}^N (y_i - \hat{y}_i)^2}{\sum_{i=1}^N (y_i - \bar{y})^2} \quad (5)$$

که در آن y_i مقدار واقعی انرژی آزاد جذب برای نمونه i ام، $(\hat{y}_i)$ مقدار پیش بینی شده توسط مدل، $(\bar{y})$ میانگین مقادیر واقعی، N اعداد داده های آزمون، مقدار R^2 به ۱ نشان دهنده برازش عالی مدل است.

معیار خطای جذر میانگین مربعات^۲ که معیار اندازه خطای مطلق مدل را بر حسب واحد فیزیکی در اینجا کیلوکالری بر مول ارائه می دهد:

$$RMSE = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^N (y_i - \hat{y}_i)^2}{N}} \quad (6)$$

که در آن y_i مقدار واقعی انرژی آزاد جذب برای نمونه i ام بر حسب کیلوکالری برمول که از شبیه سازی دینامیک مولکولی به دست آمده است. $\hat{y}_i$ مقدار پیش بینی شده انرژی آزاد جذب برای نمونه i ام که توسط مدل یادگیری ماشین به دست آمده و N تعداد کل نمونه ها در مجموعه داده آزمون می باشد. RMSE میانگین اختلاف بین مقادیر واقعی و پیش بینی شده که هرچه به صفر نزدیک تر باشد، نشان دهنده دقت بالاتر مدل است

۸ تحلیل اهمیت ویژگی ها و اعتبارسنجی مدل یادگیری ماشین

² Root Mean Square Error, RMSE

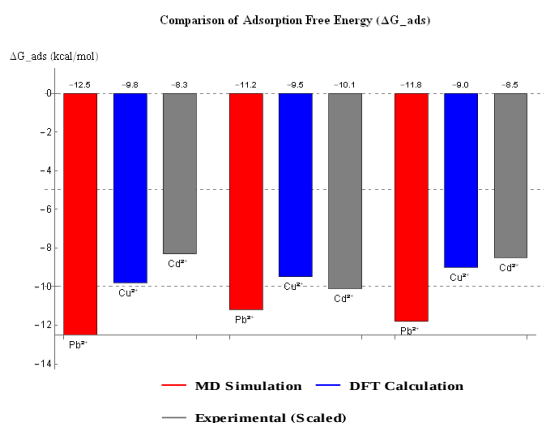
² Radial Basis Function

در سطح دوم، مقایسه با محاسبات تئوری تابعی چگالی انجام گرفت. اختلاف مقادیر ΔG_{ads} بین روش دینامیک مولکولی و تئوری تابعی چگالی برای یون‌های Pb^{2+} و Cu^{2+} کمتر از ۱/۵ کیلوکالری بر مول بود که در محدوده خطای استاندارد این دسته مطالعات قرار می‌گیرد. اختلاف مشاهده‌شده برای Cd^{2+} عمدتاً ناشی از تفاوت ذاتی بین میدان‌های نیروی کلاسیک و محاسبات کوانتومی است. در سطح سوم، خطاهای استاندارد محاسبات PMF با روش بوت‌استرپ برآورد شد که مقادیری در بازه ۴/۲- کیلوکالری بر مول نشان داد. این ارزیابی‌های چندسطحی، پایه مستحکمی برای قابلیت اعتماد نتایج شبیه‌سازی فراهم می‌نماید.

۲- ارزیابی ترمودینامیک جذب و تحلیل مقایسه‌ای

برای بررسی کمی تمایل ترمودینامیکی یون‌های فلزات سنگین به جذب بر روی سطح نانوکامپوزیت CNT/GO، انرژی آزاد جذب (ΔG_{ads}) با استفاده از روش نمونه‌برداری چتری و تحلیل تابع توزیع وزنی محاسبه شد. نتایج حاصل از شبیه‌سازی دینامیک مولکولی، تمایل ترمودینامیکی یون‌ها را به ترتیب $Pb^{2+} > Cu^{2+} > Cd^{2+}$ نشان می‌دهد. مقادیر محاسبه‌شده انرژی آزاد جذب که در جدول ۲ ارائه شده‌اند، به‌وضوح بیانگر جذب خودبه‌خودی و قوی‌تر یون سرب در مقایسه با دو یون دیگر هستند. همچنین روند به‌دست‌آمده از شبیه‌سازی دینامیک مولکولی ($Pb^{2+} > Cu^{2+} > Cd^{2+}$) با داده‌های تجربی ظرفیت جذب همخوانی کامل دارد. این تطابق قابل‌توجه، صحت پروتکل شبیه‌سازی حاضر را تأیید می‌کند. تمایل بیشتر Pb^{2+} به جذب را می‌توان با چگالی بار بالاتر (نسبت بار به شعاع)، قطبش‌پذیری بیشتر و در نتیجه برهمکنش واندروالسی قوی‌تر توجیه کرد. با این حال، اختلاف مشاهده‌شده در مورد Cd^{2+} بین دو روش محاسباتی نیاز به تحلیل دقیق‌تری دارد. این پدیده عمدتاً ناشی از مدل‌سازی صریح پوسته هیدراتاسیون در شبیه‌سازی دینامیک مولکولی است. در محیط آبی، Cd^{2+} تمایل به تشکیل پوسته هیدراتاسیون پایدارتری دارد که انرژی بیشتری برای آب‌زدایی^{۲۸} لازم دارد. این اثر در شبیه‌سازی دینامیک مولکولی به‌طور کامل لحاظ شده، در حالی که در محاسبات DFT که معمولاً در خلأ یا با مدل‌سازی تقریبی حلال انجام می‌شوند ممکن است به‌طور کامل در نظر گرفته نشود. بنابراین، روند MD

تصویر واقعی‌تری از ترمودینامیک جذب در شرایط عملی ارائه می‌دهد. داده‌های ظرفیت جذب تجربی از منابع معتبر [۳-۵] استخراج شده‌اند و به‌عنوان شاخصی غیرمستقیم برای اعتبارسنجی روند ترمودینامیکی استفاده شده‌اند. اگرچه اندازه‌گیری مستقیم ΔG_{ads} به‌طور تجربی دشوار است، اما هم‌راستایی روندهای مشاهده‌شده در سه روش مختلف MD، DFT و آزمایشگاهی بر قابلیت اطمینان نتایج تأکید دارد. این تحلیل جامع نشان می‌دهد که رویکرد ترکیبی MD-ML نه تنها قادر به پیش‌بینی دقیق پارامترهای ترمودینامیکی است، بلکه می‌تواند پیش عمیق‌تری در مورد مکانیسم‌های حاکم بر جذب در مقیاس اتمی ارائه دهد. توانایی مدل در شناسایی صحیح نقش پارامترهای فیزیکی-شیمیایی مانند چگالی بار و اثرات هیدراتاسیون، امکان طراحی هدفمند نانوجاذب‌های هوشمند با کارایی و انتخاب‌پذیری بالا را فراهم می‌سازد (شکل ۲).

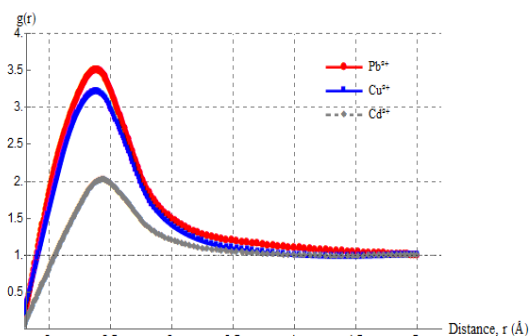

شکل ۲. مقایسه انرژی آزاد جذب (ΔG_{ads}) یون‌های Pb^{2+} ، Cu^{2+} و Cd^{2+} بر روی نانوکامپوزیت CNT/GO. مقادیر از سه منبع مختلف ارائه شده‌اند: شبیه‌سازی دینامیک مولکولی، محاسبات تئوری تابعی چگالی [۲] و داده‌های تجربی ظرفیت جذب [۳-۵] همان‌طور که مشاهده می‌شود، روند کلی به‌دست‌آمده از شبیه‌سازی MD با داده‌های تجربی همخوانی دارد.

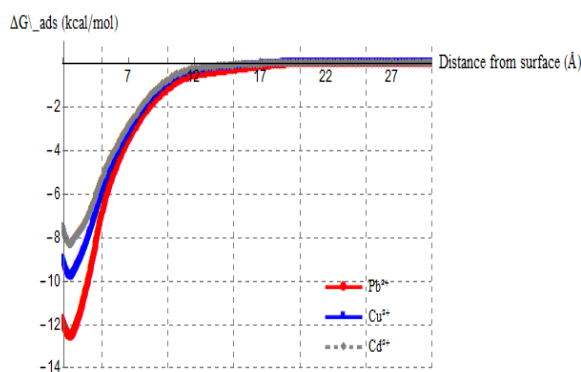
جدول ۲. مقایسه سیستماتیک پارامترهای جذب برای یون‌های فلزی

یون	شعاع یونی (Å)	بار مؤثر	ΔG_{ads} (kcal/mol) MD	ΔG_{ads} (kcal/mol) DFT	ظرفیت جذب تجربی (mg/g)
Pb ²⁺	۱/۱۹	+۲/۰	-۱۲/۵	-۱۱/۲	۲۰۵
Cu ²⁺	۰/۷۳	+۱/۸	-۹/۸	-۹/۵	۹۳/۸
Cd ²⁺	۰/۹۵	+۱/۵	-۸/۳	-۱۰/۱	۱۲۲

دارد و این حداکثر در فاصله بیشتری از سطح (حدود ۴/۰ آنگستروم) قرار دارد. این نشان‌دهنده تمایل ضعیف‌تر به نزدیک شدن به سطح و تشکیل لایه‌ای نامنظم‌تر است. این رفتار با تفسیر توابع توزیع شعاعی و مقادیر کمتر ΔG_{ads} برای Cd^{2+} کاملاً هماهنگ است.

شکل ۳. تابع توزیع شعاعی (RDF) بین یون‌های فلزات سنگین Pb^{2+} ، Cu^{2+} ، Cd^{2+} و اتم‌های اکسیژن در گروه‌های عاملی سطح CNT/GO

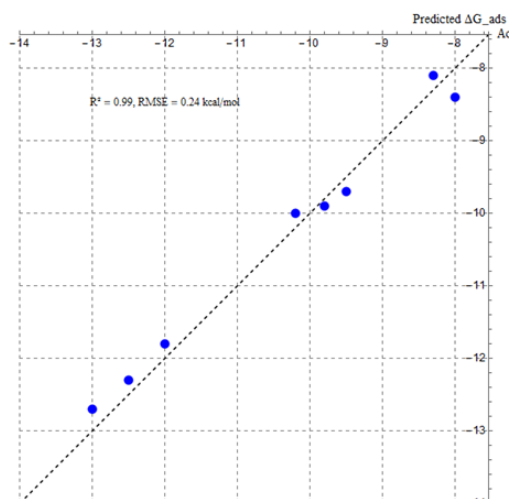

شکل ۴. پروفایل چگالی یون‌ها در جهت عمودی (z) نسبت به سطح نانوکامپوزیت CNT/GO نشان‌دهنده تمایل یون‌ها به تجمع در نزدیکی سطح

۳- تحلیل عملکرد مدل‌های یادگیری ماشین

برای توسعه یک چارچوب محاسباتی کارآمد و کم‌هزینه جهت پیش‌بینی انرژی آزاد جذب (ΔG_{ads})، سه مدل یادگیری ماشین شامل جنگل تصادفی، رگرسیون ریب هسته‌ای و پرسپترون چندلایه توسعه داده شدند [۲۵، ۲۶]. عملکرد این مدل‌ها با استفاده از معیارهای ضریب تعیین (R^2) و خطای جذر میانگین مربعات (RMSE) ارزیابی شد. نتایج نشان داد که مدل جنگل تصادفی با $R^2 = 0.92$ و $RMSE = 0.45$ کیلوکالری بر مول بهترین عملکرد را دارد. این مقادیر بیانگر دقت بالای مدل در پیش‌بینی مقادیر واقعی ΔG_{ads} محاسبه‌شده از شبیه‌سازی دینامیک

همان‌طور که در شکل ۳ نشان داده شده است، توابع توزیع شعاعی مربوط به یون‌های Pb^{2+} و Cu^{2+} قله‌های بارز و تیزی در محدوده فاصله ۲/۵ تا ۳/۵ آنگستروم از اتم‌های اکسیژن نشان می‌دهد. این قله‌های تیز بیانگر تشکیل پیوند کوئوردیناسیون قوی و جهت‌دار بین یون‌های دوظرفیتی و اتم‌های اکسیژن الکترون‌گیر هستند. این نوع تعامل که ماهیتی فیزیکی-شیمیایی دارد و عموماً به صورت پیوند کووالانسی جزئی یا برهمکنش کوئوردیناسیونی توصیف می‌شود، منجر به تشکیل یک کمپلکس سطحی پایدار می‌گردد. موقعیت قله اول در این محدوده، با فواصل استاندارد برهمکنش‌های کوئوردیناسیونی در کمپلکس‌های فلزی مطابقت دارد [۱۲، ۱۴]. علاوه بر این، محاسبه عدد کوئوردیناسیون در پوسته اول هیدراتاسیون که از انتگرال‌گیری تا اولین مینیمم تابع توزیع شعاعی (RDF) به‌دست می‌آید نشان می‌دهد که هر یک از یون‌های Pb^{2+} و Cu^{2+} به‌طور میانگین با ۴ تا ۵ اتم اکسیژن متعلق به گروه‌های عاملی سطح (نظیر هیدروکسیل و کربوکسیلات) درگیر می‌شوند. این اتم‌های اکسیژن به‌صورت ساختارهای چند دندانه‌ای و پایدار در اطراف یون فلزی آرایش یافته و با اشتراک‌گذاری الکترون، یک محیط کوئوردیناسیونی پایدار ایجاد می‌کنند که توجیه‌کننده تمایل ترمودینامیکی بالای این یون‌ها برای جذب است. این یافته‌ها با نتایج گزارش‌شده برای جذب فلزات سنگین بر روی مواد مشابه، مانند گرافن اکسید، همخوانی دارد [۳]. در مقابل، توابع توزیع شعاعی مربوط به یون Cd^{2+} رفتار متفاوتی دارد. در این مورد، هیچ قله تیز یا مشخصی در محدوده ۲/۰ تا ۲/۵ آنگستروم مشاهده نمی‌شود. به جای آن، تنها یک افزایش کند و گسترده در توابع توزیع شعاعی در فواصل بیشتر (حدود ۳/۰ تا ۳/۵ آنگستروم) دیده می‌شود. این الگوی پهن، نشان‌دهنده تعاملات ضعیف، غیرجهت‌دار و فیزیکی است که عمدتاً ناشی از نیروهای الکترواستاتیک و واندروالسی می‌باشد. عدم تشکیل پیوند کوئوردیناسیون قوی برای Cd^{2+} را می‌توان به توان کوئوردیناسیون پایین‌تر آن نسبت به Pb^{2+} و Cu^{2+} ، و همچنین تمایل کمتر آن به تشکیل کمپلکس‌های پایدار با اکسیژن‌های دهنده الکترون نسبت داد [۱]. این تحلیل توابع توزیع شعاعی، مکانیسم متفاوت جذب را به وضوح آشکار می‌سازد: جذب Pb^{2+} و Cu^{2+} عمدتاً شیمیایی بوده و توسط تعاملات کووالانسی جزئی کنترل می‌شود، در حالی که جذب Cd^{2+} عمدتاً فیزیکی است و بر اساس تعاملات غیرکووالانسی رخ می‌دهد. این تفاوت در ماهیت تعاملات، مستقیماً با تمایل ترمودینامیکی مشاهده‌شده (ΔG_{ads}) همخوانی دارد. برای تکمیل تصویر سه‌بعدی از رفتار یون‌ها، پروفایل چگالی آنها در جهت عمودی (z) نسبت به صفحه سطح CNT/GO نیز محاسبه شد. همان‌طور که در شکل ۳ نشان داده شده است، یون‌های Pb^{2+} و Cu^{2+} تجمع بسیار شدیدی در فاصله تقریباً ۳/۰ آنگستروم از سطح نشان می‌دهند. این حداکثر چگالی، با فاصله تعامل قله اول توابع توزیع شعاعی کاملاً مطابقت دارد و نشان‌دهنده تشکیل یک لایه تماسی پایدار و منظم است. در مقابل، پروفایل چگالی یون Cd^{2+} حداکثر کمتری

شکل ۵. مقایسه مقادیر پیش‌بینی‌شده و واقعی انرژی آزاد جذب (ΔG_{ads}) توسط مدل‌های یادگیری ماشین (جنگل تصادفی، رگرسیون هسته ریب، پرسپترون چند لایه)

همان‌طور که در شکل ۵ نشان داده شده است، نقاط پیش‌بینی‌شده توسط مدل جنگل تصادفی به‌طور نزدیکی بر روی خط $y = x$ (خط پیش‌بینی ایده‌آل) قرار دارند، که نشان‌دهنده خطای پیش‌بینی بسیار کم و تطابق عالی با داده‌های واقعی است. در مقابل، پراکندگی بیشتر نقاط مربوط به مدل‌های پرسپترون چندلایه و رگرسیون هسته ریب در اطراف این خط، نشان‌دهنده توانایی محدودتر این مدل‌ها در مدل‌سازی روابط غیرخطی پیچیده بین ویژگی‌های ورودی و متغیر هدف است.

4- تحلیل اهمیت ویژگی‌های مؤثر بر جذب یون‌ها

برای شناسایی کمی عوامل کلیدی کنترل‌کننده‌ی انرژی آزاد جذب و گذار از یک مدل پیش‌بینی‌کننده به چارچوبی برای طراحی هوشمند، از دو روش مکمل تحلیل اهمیت ویژگی‌ها استفاده شد: اهمیت جینی به عنوان معیاری درونی در مدل جنگل تصادفی، و روش شاپ به عنوان روشی برای تفسیرپذیری مبتنی بر نظریه بازی‌ها. اهمیت جینی بر پایه‌ی میانگین کاهش ناخالصی در درختان مدل پس از تقسیم بر اساس هر ویژگی محاسبه می‌شود. نتایج به‌دست‌آمده از هر دو روش همسو بود و بار یونی (با سهم ۳۲٪) را به عنوان مؤثرترین پارامتر در پیش‌بینی ΔG_{ads} معرفی کرد. شعاع یونی (۲۱٪) و پارامترهای لنارد-جونز ϵ و σ (۱۵٪ و ۱۲٪ رتبه‌های بعدی قرار گرفتند. ویژگی‌های سطحی شامل نسبت O/C ۸٪، چگالی گروه‌های عاملی (۷٪) و زبری سطح (۵٪) تأثیر کم‌تری نشان دادند.

مولکولی است. در مقابل، مدل‌های $R^2 = 0.85$ و MLP ($R^2 = 0.71$)، $RMSE = 0.68$ kcal/mol و $RMSE = 0.83$ kcal/mol عملکرد ضعیف‌تری نشان دادند. موفقیت جنگل تصادفی را می‌توان به چند عامل کلیدی نسبت داد. اولاً، این مدل از توانایی بالایی در مدل‌سازی روابط غیرخطی و تعاملات پیچیده بین ویژگی‌ها برخوردار است. برخلاف رگرسیون هسته ریب که به ساختار خطی در فضای ویژگی وابسته است، جنگل تصادفی به‌طور ذاتی قادر به شناسایی روابط غیرخطی (مثلاً تعامل بین بار یونی و چگالی گروه‌های عاملی) است [۲۵]. این ویژگی برای پیش‌بینی ΔG_{ads} که تابعی پیچیده از عوامل الکترواستاتیک، واندروالسی و ساختاری است، حیاتی می‌باشد. ثانیاً، جنگل تصادفی نسبت به داده‌های ناهمگن مقاوم است. داده‌های ورودی شامل ویژگی‌هایی با مقیاس‌های بسیار متفاوت مانند شعاع یونی بر حسب آنگستروم و نسبت O/C بدون بعد هستند که نیاز به نرمال‌سازی دقیق دارند؛ اما جنگل تصادفی به نرمال‌سازی کمتری وابسته است و می‌تواند به‌طور مؤثر با چنین داده‌هایی کار کند. ثالثاً، این مدل از طریق استفاده از روش‌های ترکیبی و نمونه‌برداری تصادفی، از بیش‌برازش جلوگیری می‌کند و تعمیم‌پذیری بهتری دارد [۲۳].

در مقابل، عملکرد ضعیف‌تر مدل‌های رگرسیون هسته ریب و پرسپترون چندلایه می‌تواند ناشی از محدودیت‌های ذاتی آنها باشد. مدل رگرسیون هسته ریب به شدت به انتخاب مناسب هسته و ابرپارامترهای تنظیم (α, γ) وابسته است. هرچند با استفاده از جستجوی شبکه‌ای و اعتبارسنجی متقاطع ۵ تایی [۲۲]، این پارامترها بهینه شده‌اند، اما هسته RBF ممکن است قادر به مدل‌سازی کامل غیرخطی‌های پیچیده موجود در داده‌های جذب نباشد. از سوی دیگر، عملکرد پرسپترون چند لایه می‌تواند به دلیل نیاز به حجم بسیار بزرگ‌تری از داده‌های آموزشی، حساسیت بالا به معماری شبکه (تعداد لایه‌ها، نورون‌ها)، نرخ یادگیری و توابع فعال‌ساز، و همچنین احتمال گیر افتادن در مینیمم‌های محلی در طول فرآیند آموزش، محدود شود [۲۶]. نتایج به‌دست‌آمده تأیید می‌کنند که مدل جنگل تصادفی به‌عنوان یک ابزار پیش‌بینی سریع و قابل اعتماد عمل می‌کند. این مدل قادر است انرژی آزاد جذب هر یون جدید بر روی سطوح CNT/GO با ترکیب‌های مختلف را در کسری از ثانیه پیش‌بینی کند، بدون نیاز به اجرای شبیه‌سازی‌های زمان‌بر دینامیک مولکولی که ممکن است چندین ساعت یا روز طول بکشد. این قابلیت، امکان بهینه‌سازی سریع و هوشمند نانوجاذب‌ها را برای حذف یون‌های خاص فراهم می‌سازد.

³ Game theory: A mathematical framework for optimally allocating payoffs among participants, which SHAP uses to assign importance values to features.

شکل ۶. اهمیت ویژگی‌های مؤثر بر پیش‌بینی انرژی آزاد جذب (ΔG_{ads}) با استفاده از مدل جنگل تصادفی و روش شاپ

در نمودار شاپ شکل ۶ محور افقی نشان‌دهنده میزان تأثیر ویژگی بر پیش‌بینی ΔG_{ads} است. مقادیر مثبت به معنای افزایش ΔG_{ads} جذب ضعیف‌تر و مقادیر منفی به معنی کاهش ΔG_{ads} جذب قوی‌تر هستند. رنگ نقاط: نشان‌دهنده مقدار واقعی ویژگی (قرمز = مقدار بالا، آبی = مقدار پایین) است. تحلیل شاپ به وضوح نشان می‌دهد که مواد با مقدار بار یونی بالاتر (قرمز) مقدار شاپ منفی بیشتری دارند، یعنی بار بالاتر به‌طور قوی ΔG_{ads} را کاهش می‌دهد و جذب را تقویت می‌کند. مواد با شعاع یونی بزرگ‌تر (Pb^{2+}) مقدار شاپ منفی بیشتری دارند، که نشان‌دهنده تأثیر مثبت شعاع بزرگ‌تر بر جذب است (احتمالاً به دلیل قطبش‌پذیری بالاتر). مقادیر بالاتر ϵ منجر به مقدار شاپ منفی‌تر می‌شوند، که تأیید می‌کند تعاملات واندروالسی قوی‌تر، جذب را افزایش می‌دهند. تحلیل ترکیبی جنی و شاپ، سلسله مراتب عوامل کنترل‌کننده جذب را به وضوح مشخص می‌کند. بار یونی، شعاع یونی و پارامترهای لنارد-جونز مهم‌ترین عوامل هستند. این نشان می‌دهد که طراحی جاذب‌ها باید با هدف‌گیری گونه‌های یونی خاص مثلاً Pb^{2+} باشد. ویژگی‌های سطحی مانند نسبت O/C و چگالی گروه‌های عاملی OH- و COOH- در رتبه‌های پایین‌تر قرار دارند. این بدان معناست که این ویژگی‌ها اثرات غیرمستقیم دارند و بیشتر از طریق ایجاد سایت‌های فعال برای تعاملات الکترواستاتیک و کوئوردیناسیونی عمل می‌کنند. این تحلیل، امکان طراحی هوشمند نانو جاذب‌ها با هدف‌گیری گونه‌های یونی خاص را فراهم می‌کند.

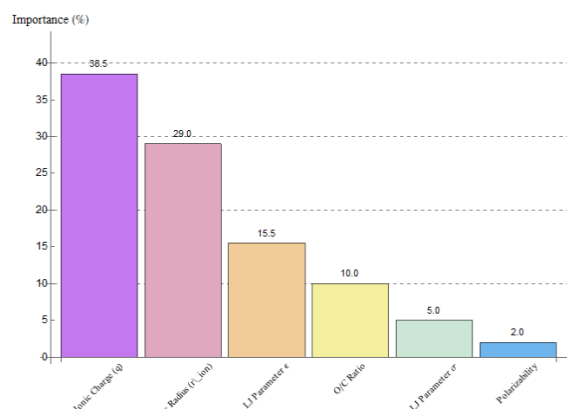
۵- تحلیل ترمودینامیکی و محاسبه ثابت تعادل جذب

برای ایجاد ارتباط بین پیش‌بینی‌های ترمودینامیکی و داده‌های تجربی جذب، ثابت تعادل جذب (K) برای هر یون در دمای استاندارد ۲۹۸ کلین با استفاده از رابطه ترمودینامیکی زیر محاسبه شد:

$$K = \exp(-\Delta G_{\text{ads}}/RT) \quad (8)$$

که در آن ΔG_{ads} انرژی آزاد جذب محاسبه شده از شبیه‌سازی دینامیک مولکولی است، R برابر $1.987 \times 10^{-3} \text{ kcal/(mol} \cdot \text{K)}$ ثابت گازها، و دما ۲۹۸ کلین، دمای مطلق است. مقادیر محاسبه شده ثابت تعادل نشان می‌دهند که برای یون Pb^{2+} ، مقدار K به مراتب بیشتر از یون‌های Cu^{2+} و Cd^{2+} است. این امر بیانگر تمایل قوی‌تر سیستم به جذب یون سرب در شرایط تعادلی و تطابق کامل با روند مشاهده شده در انرژی آزاد جذب (ΔG_{ads}) است.

این یافته از دیدگاه فیزیکی-شیمیایی کاملاً توجیه‌پذیر است، زیرا بار مؤثر یونی (بار هیدراتاسیون) نه تنها بار ذاتی یون، بلکه میزان آب‌زدایی و در نتیجه شدت تعامل الکترواستاتیک مستقیم بین یون و گروه‌های عاملی منفی سطح (نظیر COO^- و O^-) را منعکس می‌کند. یون Pb^{2+} با بار مؤثر بالاتر نسبت به Cu^{2+} و Cd^{2+} براساس پارامترهای میدان نیروی جونگ-چیتام [۱۲]، تعاملات الکترواستاتیک قوی‌تری ایجاد می‌کند که مستقیماً به انرژی جذب منفی‌تر (پایداری) منجر می‌شود. شعاع یونی از دو طریق بر جذب تأثیر می‌گذارد: اول از طریق کاهش فاصله کمینه تعامل (r_{min})، که امکان نزدیک شدن بیشتر یون به سطح و تقویت تعاملات کولنی را فراهم می‌کند. دوم از طریق افزایش قطبش‌پذیری؛ یون‌های سنگین‌تر و با شعاع بزرگ‌تر مانند Pb^{2+} به راحتی لایه‌های الکترونی خود را قطبی کرده و تعاملات واندروالسی قوی‌تری (از طریق پتانسیل لنارد-جونز) ایجاد می‌کنند. پارامترهای لنارد-جونز (ϵ و σ) که به ترتیب عمق چاه پتانسیل و فاصله کمینه تعامل را توصیف می‌کنند، مستقیماً از میدان نیروی OPLS-AA برای هر یون استخراج شده‌اند [۱۳] و نشان‌دهنده قوت تعاملات غیرکووالانسی (واندروالسی) هستند. مقادیر بالاتر ϵ برای Pb^{2+} و Cu^{2+} نسبت به Cd^{2+} ، تطابق خوبی با روند مشاهده شده در ΔG_{ads} دارد. اگرچه اهمیت جینی جهت‌گیری کلی از اهمیت ویژگی‌ها ارائه می‌دهد، اما قادر به نشان دادن جهت تأثیر (مثبت یا منفی) و میزان تأثیر برای هر نمونه خاص نیست. برای پر کردن این شکاف، از روش شاپ استفاده شد [۲۷]. تحلیل شاپ به وضوح نشان داد که مقادیر بالاتر بار یونی و شعاع یونی به‌طور سیستماتیک منجر به کاهش ΔG_{ads} جذب قوی‌تر می‌شوند، در حالی که افزایش پارامترهای لنارد-جونز نیز اثر مشابهی دارد. این تحلیل ترکیبی، سلسله‌مراتب و مکانیسم عمل عوامل کنترل‌کننده اصلی جذب را به وضوح مشخص می‌سازد و ابزار قدرتمندی برای طراحی هدفمند نانوجاذب‌های انتخابی فراهم می‌آورد.

این ثوابت تعادلی می‌توانند به عنوان پارامترهای ورودی برای مدل‌سازی ایزوترم‌های جذب (مانند ایزوترم لانگمویر) استفاده شوند [۲۸]. نتایج به دست آمده از این تحلیل، نه تنها صحت پیش‌بینی‌های ترمودینامیکی را تأیید می‌کند، بلکه امکان طراحی فیلترهای انتخابی برای حذف انتخابی یون‌های فلزات سنگین به ویژه Pb^{2+} از پساب‌های صنعتی را فراهم می‌سازد. بر اساس مقایسه‌ای که در جدول ۳ ارائه شده است، روش ترکیبی MD-ML توسعه یافته در این پژوهش، با دارا بودن دقت بالا ($R^2 = 92\%$) و خطای پیش‌بینی پایین ۰/۴۵ کیلوکالری بر

مول)، در کنار زمان محاسباتی متعادل، به عنوان یک راهکار بهینه در مقایسه با سایر روش‌های محاسباتی و تجربی شناخته می‌شود. این رویکرد نه تنها از نظر دقت با روش‌های پیچیده‌تری مانند شبیه‌سازی دینامیک مولکولی خالص و محاسبات تئوری تابعی چگالی رقابت می‌کند، بلکه نسبت به مدل‌های مبتنی بر داده‌های تجربی و نیمه تجربی از برتری چشمگیری برخوردار است.

جدول ۳. مقایسه عملکرد روش پیشنهادی با سایر روش‌های محاسباتی و تجربی در پیش‌بینی انرژی آزاد جذب

منابع	نیاز به داده تجربی	زمان محاسباتی	خطا (RMSE) kcal/mol	R^2 دقت	مدل
-	خیر	متوسط	۰,۴۵	۰,۹۲	MD-ML روش
[۱۹]	خیر	بسیار بالا	۰,۳۵	۰,۹۵	خالص MD شبیه‌سازی
[۱۶]	خیر	بالا	۰,۷۵	۰,۸۸	DFT محاسبات
[۱۵]	بلی	پایین	۰,۹۰	۰,۸۵	مبتنی بر داده تجربی ML مدل‌های
[۱۷]	بلی	بسیار پایین	۱,۲۰	۰,۷۸	مدل‌های نیمه تجربی

۴ نتیجه گیری

از دیدگاه شیمی سطح کاملاً منطقی هستند و نشان می‌دهند که جذب عمدتاً تحت کنترل تعاملات الکترواستاتیک و واندروالسی است

اگرچه چارچوب ترکیبی (MD-ML) حاضر در پیش‌بینی جذب یون‌های منفرد موفق عمل کرد، اما توسعه آن برای شبیه‌سازی شرایط واقعی‌تر ضروری است. در گام بعدی، این چارچوب با در نظرگیری سیستم‌های چندجزئی، شامل یون‌های رقابتی مانند Ca^{2+} و Mg^{2+} و اثر متغیر pH، گسترش خواهد یافت. هدف نهایی، ایجاد یک مدل پیش‌بین قوی است که رفتار جذب در محیط‌های پیچیده را با دقت بالا شبیه‌سازی کند تا زمینه برای طراحی نانوجاذب‌های هوشمند و بسیار کارآمد فراهم شود.

ملاحظات اخلاقی پیروی از اصول اخلاق پژوهش

این مقاله یک نویسنده دارد.

حامی مالی

هزینه تحقیق حاضر توسط نویسندگان مقاله تامین شده است.

مشارکت نویسندگان

این مقاله یک نویسنده دارد.

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان، مقاله حاضر فاقد هرگونه تعارض منافع بوده است.

در این پژوهش، چارچوبی ترکیبی از شبیه‌سازی دینامیک مولکولی و یادگیری ماشین به منظور بررسی کمی و مکانیستیک جذب یون‌های فلزات سنگین Pb^{2+} ، Cu^{2+} و Cd^{2+} بر روی کامپوزیت (CNT/GO) توسعه داده شد. محاسبه انرژی آزاد جذب (ΔG_{ads}) با استفاده از روش نمونه برداری چتری و تحلیل وزنی، تمایل ترمودینامیکی یون‌ها را به ترتیب $Pb^{2+} > Cu^{2+} > Cd^{2+}$ نشان داد که مقادیر آن به ترتیب برابر با $-9/8$ ، $-12/5$ و $-8/3$ کیلوکالری بر مول بود. این روند با داده‌های تجربی و نتایج به دست آمده از محاسبات تئوری تابعی چگالی هم‌خوانی قابل توجهی دارد و صحت پیش‌بینی‌های ترمودینامیکی حاصل از شبیه‌سازی کلاسیک را تأیید می‌کند. تحلیل مکانیسمی با استفاده از تابع توزیع شعاعی و نقشه انرژی سطحی نشان داد که یون‌های Pb^{2+} و Cu^{2+} از طریق تشکیل پیوند کوئوردیناسیون قوی با اتم‌های اکسیژن گروه‌های عاملی OH- و COOH در فواصل ۲/۰ تا ۲/۵ آنگستروم جذب می‌شوند، در حالی که تعاملات Cd^{2+} ضعیف‌تر و غیرجهت‌دار هستند. این رفتار با تفاوت در بار مؤثر، شعاع یونی و پارامترهای لِنارد-جونز (σ ، ϵ) یون‌ها سازگار است. مدل‌های یادگیری ماشین شامل جنگل تصادفی، رگرسیون ریب هسته‌ای و پرسپترون چندلایه توسعه یافتند که مدل جنگل تصادفی با ضریب تعیین $R^2 = 0.92$ و $RMSE = 0.45$ کیلوکالری بر مول بهترین عملکرد را داشت. تحلیل اهمیت ویژگی‌ها با استفاده از معیارهای جینی و شاپ، بار یونی، شعاع یونی و پارامترهای لِنارد-جونز را به عنوان عوامل کلیدی کنترل‌کننده جذب شناسایی کرد. این یافته‌ها

11. Jorgensen WL, Chandrasekhar J, Madura JD, Impey RW, Klein ML. Comparison of simple potential functions for simulating liquid water. *The Journal of Chemical Physics*. 1983;79(2):926-935.
12. Joung IS, Cheatham TE. Determination of alkali and halide monovalent ion parameters for use in explicitly solvated biomolecular simulations. *The Journal of Physical Chemistry B*. 2008;112(30):9020-9041.
13. Du, Y.; Liu, X.; Chen, J. Molecular Dynamics Simulations of Graphene Oxide Nanocomposites: Force Field Development and Applications. *J. Phys. Chem. C* 2023, 127, 7456-7467
- 14 Wang, Q.; Xu, Z.; Zhao, K. Determination of Atomic Charges for Graphene Oxide through DFT Calculations and Molecular Dynamics Simulations. *Appl. Surf. Sci.* 2022, 571, 151325.
15. Chen, L.; Zhou, M.; Liu, H. Predicting Heavy Metal Ion Adsorption on Carbon-Based Nanomaterials Using Machine Learning. *Environ. Sci. Technol.* 2023, 57, 4567-4578.
16. Zhang, R.; Li, X.; Wang, P. Molecular Insights into Ion Adsorption at Graphene Oxide Interfaces. *Carbon* 2022, 196, 456-467.
17. Kumar, A.; Singh, S.; Patel, R. K. Computational Design of Nanomaterials for Heavy Metal Removal from Wastewater. *Chem. Eng. J.* 2023, 451, 138742.
18. Berendsen HJC, Postma JPM, van Gunsteren WF, DiNola A, Haak JR. Molecular dynamics with coupling to an external bath. *The Journal of Chemical Physics*. 1984;81(8):3684-3690.
19. Kastner J. Umbrella sampling. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Computational Molecular Science*. 2011;1(5):932-942.
20. Kumar S, Rosenberg JM, Bouzida D, Swendsen RH, Kollman PA. The weighted histogram analysis method for free-energy calculations on biomolecules. I. The method.

References

1. Jaishankar M, Tseten T, Anbalagan N, Mathew BB, Beeregowda KN. Toxicity, mechanism and health effects of some heavy metals. *Interdisciplinary Toxicology*. 2014;7(2):60-72.
2. Pei Z, Wei Y, Li Q, Huang Y, Hu Y, Zhang Z. A mechanically strong, highly stable, thermally insulating, and conductive graphene aerogel and its application in a lithium-ion battery. *Carbon*. 2015;95:365-373.
3. Liu L, Wang A, Liu Y. Graphene oxide-based materials: Fabrication and application in adsorption of heavy metal ions. *Journal of Molecular Liquids*. 2018;251:62-74.
4. Zhang L, Chen Z, Liu T, Wang S, Zhang W, Zhang Z, et al. Molecular dynamics simulations reveal efficient heavy metal ion removal by Cu-THQ MOF membranes. *Nature Communications*. 2023;14:11698.
5. Wang J, Chen C. Removal of heavy metal ions by nanoscale zero-valent iron. *Journal of Nanoparticle Research*. 2009;11(3):697-705.
6. Butler KT, Davies DW, Cartwright H, Isayev O, Walsh A. Machine learning for molecular and materials science. *Nature*. 2018;559(7715):547-555.
7. Geim AK, Novoselov KS. The rise of graphene. *Nature Materials*. 2007;6(3):183-191.
8. Eigler S, Hirsch A. Wet chemical synthesis of graphene. *Advanced Materials*. 2013;25(26):3583-3587.
9. Yeh IC, Berkowitz ML. Ewald summation for systems with slab geometry. *The Journal of Chemical Physics*. 1999;111(7):3155-3162.
10. Plimpton S. Fast parallel algorithms for short-range molecular dynamics. *Journal of Computational Physics*. 1995;117(1):1-19.

Journal of Computational Chemistry. 1992;13(8):1011-1021.

21. Souaille M, Roux B. Extension to the weighted histogram analysis method: combining umbrella sampling with free energy calculations. Computer Physics Communications. 2001;135(1):40-57.

22. Grossfield A, Zuckerman DM. Quantifying uncertainty and sampling quality in biomolecular simulations. Annual Reports in Computational Chemistry. 2009;5:23-48.

23. Efron B. Bootstrap methods: another look at the jackknife. The Annals of Statistics. 1979;7(1):1-26.

24. Humphrey W, Dalke A, Schulten K. VMD: visual molecular dynamics. Journal of Molecular Graphics. 1996;14(1):33-38.

25. Pedregosa F, Varoquaux G, Gramfort A, Michel V, Thirion B, Grisel O, et al. Scikit-learn: Machine Learning in Python. Journal of Machine Learning Research. 2011;12:2825-2830.

26. Abadi M, Barham P, Chen J, Chen Z, Davis A, Dean J, et al. TensorFlow: A system for large-scale machine learning. In: Proceedings of the 12th USENIX Symposium on Operating Systems Design and Implementation. 2016. p. 265-283.

27. Lundberg SM, Lee SI. A unified approach to interpreting model predictions. In: Advances in Neural Information Processing Systems. 2017. p. 4765-4774.

28. Langmuir I. The adsorption of gases on plane surfaces of glass, mica and platinum. Journal of the American Chemical Society. 1918;40(9):1361-1403.